

Veszélyes anyagok / veszélyes áruk

Mik azok a veszélyes anyagok, illetve veszélyes áruk és milyen szabályok vonatkoznak a szállításukra? Kik azok a vállalkozások, akik érintettek lehetnek az ADR előírásai vonatkozásában? A veszélyes árukkal kapcsolatos általános információkról Kalácska Csaba, a vám és a jövedéki eljárások, a közúti veszélyes áruszállítás, a környezetvédelmi termékdíj és az EPR kamara által felkért szakértője adott rövid összefoglalót.

A szállítmányozás különleges területe a veszélyes anyagok, veszélyes áruk szállítása. Beszéljünk az alapokról! Mik számítanak veszélyesanyagnak vagy árunak? Azok a termékek, amelyek szállításuk során tűz- és robbanásveszélyt, egészségkárosító hatást vagy környezetkárosító tulajdonságokat hordoznak. Szabályzatokban leírt módon valamely UN-számhoz, illetve áruosztályba sorolják, osztályozzák, szállítását külön engedélyhez kötik, fuvarozásukhoz speciális felszerelés és ismeret szükséges

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos jogszabályok

Veszélyes anyagokkal több különböző jogszabály is foglalkozik. Ha veszélyes anyagokat említünk, fontos mindig tisztázni, hogy **melyik jogszabály alapján tekintjük veszélyesnek**. A szállítási szabályozás csak egyike ezeknek a jogszabályoknak. Lehetséges, hogy egy anyag vagy készítmény veszélyes pl. a kémiai biztonsági előírások alapján, de még nem kell veszélyesnek tekinteni a szállítások során, de a fordítottjára is van példa. Tehát, ha azt halljuk valamiről, hogy veszélyes, tisztázni kell, hogy a veszélyes áru szállítási előírások alapján is veszélyesnek kell-e tekinteni.

Érdekes, hogy elterjedt egy külön elnevezés a szállítás során veszélyesnek tekintett anyagokra: ezeket „**veszélyes áru**” (angolul „dangerous goods”) néven szoktuk említeni megkülönböztetve egyéb jogszabályok alapján veszélyesnek tekintett anyagoktól, amelyekre leginkább a „**veszélyes anyag**” („hazardous substance”, „chemicals”, stb.) elnevezés az elterjedtebb.

Tovább bonyolítja a kérdést, hogy **szállítási szabályzatból is több van**, eltérő előírások vonatkoznak a közúti (ADR), vasúti (RID), folyami/belvízi (ADN), tengeri (IMDG-kódex) illetve légi (IATA-DGR ill. ICAO-TI) szállításokra. Még itt is lehetnek eltérések, mivel lehet, hogy egy anyag veszélyes a légi szállítás során, de pl. közúton még vihető korlátozások nélkül.

Szállítás során veszélyesnek minősülő anyagok

A szállítási előírások alapján azokat az anyagokat kell **veszélyesnek** tekinteni, amelyek **szállítását tiltja vagy korlátozza az adott alágazatra vonatkozó szabályzat**. Ezt a gyakorlatban ugyan nehéz értelmezni, viszont nagyon fontos, hogy így került definiálásra a veszélyes áruk köre. Ugyanis, ha bármilyen korlátozást előír már a jogszabály, akkor az adott anyag szállítása a veszélyes áru szállítási előírások hatálya alá tartozik.

A gyakorlatban pl. közúton gyakran lehet sajnos hallani azt a téves értelmezést, hogy csak azt a fuvart tekintik „ADR-esnek”, ahol a jármű narancssárga táblával meg van jelölve. A különböző mentességi szállításokat gyakran úgy emlegetik a résztvevők, hogy „nem ADR-

es”. **Ez így nem igaz!** Mivel sok mentesség tartalmaz különböző feltételeket, amelyek „korlátozzák” a szállítást, így ezek is ADR szerinti szállítások, legfeljebb **nem a „hagyományos” követelményeket kell betartani, hanem az adott mentességre vonatkozó feltételeket.** Éppen ezért elég nagyvonalú az a hozzáállás is – amit szintén gyakran lehet tapasztalni –, hogy feladók vagy akár fuvarozók könnyedén legyintenek a mentességi szállításoknál, merthogy szerintük ez nem „ADR-es”, nem kell vele foglalkozni. Igen komoly bírságok lehetnek az ilyen értelmezések következményei.

Milyen anyagok lehetnek veszélyes áruk?

A kérdés ezek után, hogy milyen anyagok lehetnek veszélyes áruk? Számos „**hagyományos**” **veszély** megjelenik a kategóriák között: **robbanásveszélyes, maró, mérgező, tűzveszélyes, gyújtó hatású, környezetre veszélyes.** A korábban említett kémiai biztonsági előírásokban megjelennek még ezeken felül további fizikai és egészségi veszélyek is (pl. irritáló, ártalmas, rákkeltő, stb.), amelyek nem tartoznak a szállítási szabályozások alá. Viszont vannak olyan speciális kategóriák, amelyek nem találhatók meg a rokon jogszabályban: ilyenek többek között a fertőző anyagok, radioaktív anyagok. Ezek nem szállításhoz kapcsolódó követelményeit jellemzően speciális jogszabályok kezelik, de a szállítási rendszerben megjelentek külön osztályban.

Korábban lényeges különbség volt, hogy a szállítások során minden gáz halmazállapotú anyagot (beleértve az aeroszolókat, oldott gázokat, nyomás alatti vegyszereket is) veszélyesnek kellett tekinteni a halmazállapota miatt a szállítások során, függetlenül az anyag veszélyeitől (illetve esetleges kémiai, toxikológiai veszélytelenségétől), de voltak köztük olyanok, amelyeket semmilyen más jogszabály nem tekintett veszélyesnek (ilyen volt pl. a nitrogén gáz).

Fontos, hogy különböző tárgyak eszközök, készítmények is veszélyes áruként kezelendők, ha megjelenik velük kapcsolatban bármelyik definiált veszély. Néhány tipikus példa a teljesség igénye nélkül:

- lítium akkumulátorok,
- jármű akkumulátorok,
- oldószer bázisú festékek,
- rozsdamarók,
- hajógázzal működő aeroszolok (legyen az tejszínhab, hajlakk, csavarlazító, stb.),
- azbeszt tartalmú anyagok (akár építőipari kellékek),
- növényvédőszeresek,
- műtrágyák, stb.

Veszélyes árukkal kapcsolatos alapvető felelősségek és feladatok

Ha a fentiekben említett vagy ahhoz hasonló anyagokkal találkozik valaki, akkor nagy valószínűséggel ezek a szállítás során veszélyesnek minősülhetnek (eltekintve néhány speciális

esettől, amikor teljesen kikerülhet egy anyag a szállítási szabályzat hatálya alól). Még akkor is érdemes a feltételeknek utána járni, ha sem a csomagoláson, eszközön nincs semmiféle jelölés, sem az okmányban nem találunk veszélyes áru utaló bejegyzést. Sajnos előfordulnak olyan feladások, ahol semmi nyoma nincs annak, hogy veszélyes áru szállítás történik (ezt hivatalosan **rejtett veszélyes áru szállításnak** nevezzük, ami a **legsúlyosabb szabálytalanságok egyike**).

A szállítási szabályozás rendszerint **több felelőst** is megjelöl egy-egy szabálytalanság kapcsán, ritka az az eset amikor valaki mentesül a felelősségre vonás alól, amiatt mert egy korábbi szereplő nem teljesítette kötelességeit. Gyakorlatilag csak akkor nem felel a szabálytalanságokért a szállító, hogyha a feladó semmilyen formában nem tájékoztatja a **szállító** partnert, hogy a rakományban veszélyes áru is előfordul. Ilyen esetben a teljes felelősség a **feladót** terheli. Természetesen, ha a tájékoztatás megtörtént, és hiányosság tapasztalható, akkor a felelősség már megoszlik a felek között. Ez gyakorlati oldalról azért jó, mert a jogkövető szereplők rá tudják kényszeríteni a partnereket a szabályok betartására, mivel jogosultak a veszélyes áru átadásának illetve átvételének megtagadására, amivel egyre több felelősségteljes résztvevő élni is szokott.

Fentiekben leírtak alapján javasolt minden vállalkozás számára az általa használt valamennyi anyag felülvizsgálatát elvégezni, és amennyiben indokolt ADR biztonsági tanácsadó segítségét kérni.

Kalácska Csaba